

1930

Václav Špála (1885 – 1946)

Na řece Otavě (Mlýn), 1930

Obraz **Na řece Otavě (Mlýn)** vznikl za krásného letního dne, možná i v parné atmosféře schylující se k prudké letní bouři (to měl malíř Václav Špála velmi rád) u řeky Otavy. Malíř tam s rodinou nedaleko Písku, od roku 1929 do roku 1930, trávil letní pobyty od června do září. Vznikl zde úctyhodný počet čtyřiceti dvou obrazů stejného námětu, nyní ve státním i soukromém majetku. Jeho základem je pohled na vodní hladinu Otavy s okolní krajinou a Sulanovým mlýnem pod vysokou klenbou oblohy.

Václav Špála vždy maloval své obrazy „podle přírody“, opravdu v plenéru. Jenom si nejdříve velmi přepečlivě vybíral krajinný výsek, který pak bez ohledu na to, jak se měnilo počasí, maloval rovnou na plátno, když si nejprve modrou barvou vytvořil základní skicu, jak vzpomínal jeho syn Jan, také malíř. Obvykle motiv s řekou Otavou vznikl buď přímo v loďce u jezu nebo těsně u břehu, jak je patrné v tomto obraze. Pohledy na řeku Otavu patří do zralého období Špálovy tvorby, do tzv. modrého období. Autorovi doslova učarovala kompozice, v níž díky jeho sumární výtvarné, rukopisné a barevné zkratce, řeka dokonale souzní s okolní přírodou a oblohou. Středobodem je zde Sulanův mlýn, jehož bílé stěny s červenou střechou ladí s pádnými tahy zelení a především s orchestrací energicky nanášených modrých ploch. Vévodí v nich jedinečná ultramarínová modř, tolik charakteristická pro kolorit Špálových obrazů z vrcholné etapy. Stupnicemi modrých barev byl oslněn již v mládí při ozdravných cestách do Dalmácie. Patří k legendám, že červenou barvu spatřoval Václav v cihelně svého otce, zatímco bílou vnímal na blůzkách venkovských děvčat, zeleň přírody ho obklopovala. Jen čtyři barvy – a kolik výtvarného bohatství z nich Václav Špála vytěžil. V tomto období ve stati „K věci“ napsal: „*Nemaluji krajiny, ale sebe. Motivů používám k uplatnění sebe, abych se mohl vyžít, rozvinout svůj výtvarný smysl, ozvěny svých citových vznětů...*“

Dílo Václava Špály je neodmyslitelnou součástí moderního českého umění první poloviny 20. století. Autor patřil ke generaci, která od roku 1907 (první vystoupení skupiny Osma) zcela programově podle slov S. K. Neumanna „otevírala okna“ českému umění do Evropy. Autor nadšen expresivním uměním norského malíře Edvarda Muncha, jehož výstava se v Praze uskutečnila v roce 1905, se pustil do studia významu barvy a tvaru v obraze. V pražských výstavních síních a také při cestách do Francie se seznámil s díly Paula Cézanna, Vincenta van Gogha, Paula Gauguina a pomohl při jejich propagaci v českém prostředí. Nezůstal jen u poznání postimpresionistického umění, v dychtivém zápalu sledoval vznik a vývojové fáze fauvismu a zejména kubismu. Od počátku svého studijního pobytu v Praze si zachovával osobitost názorů, přestože se svými druhy (například Emilem Fillou, Bohuslavem Kubištou, Antonínem Procházkou, Vincencem Benešem aj.) sdílel nadšení pro nové výtvarné ideály, které významně ovlivnily jeho umělecký projev.

Venkovský původ, rodinná soudržnost, odvěký rytmus ročních změn a rolnických prací, ale i opojná krása zdravých a silných venkovských žen, veselá i smutná melodika lidových písní, cihelna, ve které pracoval jeho otec, zářivé a syté barvy léta, dramatické bouřky nad krajinou, později zákoutí řek Berounky a Otavy nebo krása rozkvetlých měsíčků a pivoňek – to byl svět duchovních zážitků a vizuálních vjemů, které Václav Špála vklínil do svých děl. Slovy historika umění Jiřího Kotalíka – Špálova díla „*zpívají chválu přírody, slunce a života.*“

100 LET
DĚL
UMĚLCŮ
OSUDŮ